

Багато слів уже сказано про Роберта, і буде сказано ще більше. Хлопці перейматимуть його ходу. Дівчата вбиратимуться в біле й тужитимуть за його кучерями. Його будуть осуджувати і обожнювати. Його екстравагантність — наплюжити і романтизувати. Та врешті-решт істину знайдуть у його творчості, тілесності його мистецтва. Воно не змаліє ніколи. Не людині судити його. Бо мистецтво оспівує Бога й кінець кінцем належить Йому.

Передмова

Я спала, коли він помер. Я подзвонила до лікарні, щоб ще раз сказати «на добраніч», але він був уже під наркозом, під великою дозою морфіну. Я слухала по телефону його важке дихання. Стояла біля стола зі слухавкою в руці, знаючи, що вже ніколи його не почую.

Згодом я тихо порозкладала свої речі, ноутбук і автоматичну ручку. Кобальтову чорнильницю, що належала йому. Перське горнятко, пурпурове серце й колекцію молочних зубів. Я поволі зійшла догори сходишками, рахуючи їх, усі чотирнадцять, одну по одній. Я накрила ковдрою дитину в колисці, поцілувала сонного сина, а тоді лягла поряд із чоловіком і прочитала молитву. «Він ще живий», — пригадую, зашепотіла я. І після того заснула.

Прокинулася рано і, сходячи вниз, уже знала, що він помер. Було зовсім тихо, тільки з кімнати долинав звук телевізора, який я забула вимкнути на ніч. Кинувши погляд на екран, я побачила Тоску, що виливала голосно й тужливо свою пристрась до маляра Каварадоссі. Був холодний березневий ранок, і я вдягнула светр.

Я підняла жалюзі, і кабінет наповнило світло. Розправивши грубу лляну тканину, накинуту на крісло, я взяла в руки художній альбом Оділона Редона. Розгорнула на сторінці із зображенням жінки в невеликому морі, видно тільки її голову. «Les Yeux Clos»¹. Незнаний

¹ «Заплющені очі» (фр.).

Передмова

ще всесвіт криється під блідими повіками. Задзвонив телефон, і я встала, щоб відповісти.

То був Едвард, наймолодший Робертів брат. Він сказав, що виконав свою обіцянку, востаннє поцілувавши Роберта замість мене. Кілька хвилин я стояла нерухомо, а тоді поволі, наче вві сні, повернулась у своє крісло. Тієї миті Тоска заспівала величну арію «Vissi d'arte»¹. «Я жила для любові, я жила для Мистецтва». Я заплющила очі й склала на грудях руки. Провидінням визначено, яким має бути моє прощання.

¹ «Живучи мистецтвом» (*итал.*).

Розділ перший

Діти понеділка

Коли я була ще мала, мати водила мене в парк Гумбольдта на прогулянки вздовж берега річки Прері. У моїй пам'яті лишилися неясні образи, наче відбитки на скляних тарілках, старого маяка, півкруглої естради, випуклого кам'яного моста. Вузька річка розлилася широким озером, і там, на його поверхні, я побачила чудо з чудес. Довга вигнута шия виросла над білим оперенням. Він заплескав по прозорій воді, лопочучи великими крилами, і піднісся в небо.

— Лебідь, — сказала мати, відчувши мій захват.

Але це слово саме по собі слабо відображувало велич побаченого й силу почуттів, збурених видовищем. Із цього народилося поривання, яке годі описати словами, бажання розповісти про лебедя, сказати щось про його білість, невтримну природу рухів і повільне биття крил.

Лебідь злився з небом. Я марно добирала слова, бажаючи висловити своє відчуття від цього.

— Лебідь, — повторила я не дуже втішено і раптом відчула гострий біль, незнану тугу, невидиму для перехожих, моєї матері, дерев і хмар.

Я народилася в понеділок у північній частині Чикаго, під час великої хуртовини 1946 року. Я з'явилася на світ на день заскоро, бо немовлят, народжених напередодні

Нового року, виписували з лікарні з новим холодильником. Попри всі зусилля матері стримати мене, у неї розпочалися важкі перейми, коли таксі повзло вздовж озера Мічиган, крізь круговерть снігу й вітру. Як розповідав батько, я побачила світ довгою сухою істотою, хворою на бронхіальну пневмонію, а вижила завдяки тому, що він тримав мене над парою з гарячої ванни.

Моя сестра Лінда з'явилася після мене під час іще однієї бурі, 1948 року. Потреба примусила мене дорослішати рано. Мати поралася коло прасування, тимчасом як я сиділа на ганку нашого пансіону, чекаючи на морозивника і його останній кінний фургон. Він дав мені трісочки льоду, загорнуті в коричневий папір. Я поклала одну в кишеню для своєї малої сестрички, а коли пізніше потягнулася по неї, льоду вже там не було.

Коли мати завагітніла моїм братом Тоддом, ми покинули тісну квартиру на площі Логан і переїхали до Джермантауна, що в Пенсільванії. Наступні кілька років ми жили в тимчасових помешканнях, збудованих для військовослужбовців і їхніх дітей, — у побілених бараках із вікнами на покинуте поле, заросле дикими квітами. Ми називали те поле Латкою, і літньої пори дорослі ходили туди побалакати, викурити цигарку й пустити по колу дзбан із кульбабовим вином, поки ми, діти, гралися. Мати навчала нас ігор свого дитинства: «Бабусині кроки», «Штурм брами» і «Саймон каже». Ми виплітали гірлянди зі стокроток, квітчаючи ними шії та вінчаючи голови. Вечорами ми збирали світляків у банки, виймали з них посвіт і робили собі персні на пальці.

Мати навчила мене молитися; навчила мене молитви, якої навчила її мати. «Коли уві сні я буду лежати, я Бога молю мою душу сховати». У сутінках я клякла перед

ліжечком, а вона стояла біля мене зі своєю нерозлучною цигаркою, слухаючи, як я повторюю за нею. Мало чого мені хотілося так, як прочитати молитву перед сном, однак ці слова непокоїли мене, і я мучила маму запитаннями. Що таке душа? Якої вона барви? Я лякалася, що моя душа, неслухняна, утече геть, поки я спатиму, і не зможе повернутися. Я щосили старалася не спати, щоб вона лишалася в мені, у рідній домівці.

Напевне, щоб заспокоїти мою цікавість, мати записала мене в недільну школу. Ми механічно завчали все напам'ять: біблійні вірші і слова Ісуса. А після того ставали в ряд і діставали в нагороду ложку стільникового меду. У банці була лиш одна ложка, якою їло чимало захриплх дітей. Я інстинктивно сторонилася тієї ложки, але відразу прийняла поняття Бога. Я з великою втіхою уявляла собі якусь присутність над нами, невпинний рух, наче плинні зорі.

Незадоволена своєю дитячою молитвою, невдовзі я попрохала матір дозволити мені скласти свою. То була для мене велика полегкість, коли вже не треба було повторювати слів «Якщо я помру перед тим, як устати, я Бога молю мою душу забрати», і я могла сказати натомість те, що мала на серці. Діставши таку свободу, я лежала в ліжечку при вугільній печі й упевнено прорікала довгі послання Богові. Я не була великим соньком, а тому, мабуть, добряче обридла йому безкінечними обітницями, видіннями й вигадками. Та минув час, і я дійшла до спізнання іншого роду молитви — мовчазної, тої, що вимагала слухання, а не мови.

Потічок моїх слів переродився у витончене відчуття розростання й убування. Таким було моє прищестя в розкоші уяви. І цей процес ще більше прискорювали

всілякі лихоманки від грипу, кору, вітрянки й свинки. Я перехворіла на них усі й під час кожної підносилася до нового рівня свідомості. Коли я лежала, глибоко поринувши в себе, і симетрія сніжинки кружляла наді мною, прискорюючись іще більше крізь заплующені повіки, мені дістався найдорожчий сувенір — скалка небесного калейдоскопа.

Поступово в мені любов до книжки стала змагатися з любов'ю до молитви. Я сиділа при материних ногах, дивлячись, як вона п'є каву й курить цигарки з книжкою на колінах. Ця її заглибленість інтригувала мене. Ще навіть не ходячи до садка, я полюбляла дивитися на материні книжки, дотикатися до паперу й підіймати півпрозорі обгортки з фронтисписів. Мені хотілося знати, що там так глибоко полонить її увагу. Коли мати довідалася, що я заховала під подушку її малиновий примірник «Книги мучеників» Фокса, сподіваючись увібрати в себе її зміст, вона сіла й почала товкти зі мною важку науку читання. З великими зусиллями ми перейшли від Матінки Гуски до Доктора Сьюза. Коли настанови вже були не потрібні, я дістала дозвіл сидіти разом із нею на нашій м'якій канапі, де вона читала «Черевики рибалки», а я — «Червоні черевички».

Я без тямі закохалася в книжку. Жадала прочитати їх усі, і те, що я читала, родило нові поривання. Можливо, я могла б вирушити до Африки й запропонувати свої послуги Альбертові Швейцеру або, напнувши на себе хвостату шапку з єнота й ріг-порохівницю, стала б захищати людей, як Деві Крокетт. Я могла б зійти на Гімалаї та жити в печері, крутячи молитовне колесо, що обертало б землю. Однак самовираження мені хотілося найбільше, і брати та сестри стали першими моїми спільниками,

які з великою охотою збирали врожаї моєї уяви. Вони уважно слухали мої історії, радо грали в моїх виставах і звитяжно билися в моїх війнах. Відчуваючи поряд їхнє плече, я не боялася нічого.

У весняні місяці я часто нездужала й була в ліжку, змушена слухати через відчинене вікно, як граються мої приятелі. У літні місяці наймолодші рапортували переді мною, яку частину нашого поля відбито у ворога. Ми програвали не одну битву, і коли моє потомлене воїнство збиралося навколо ліжка, я дарувала їм своє благословення з біблії юного вояки — «Саду дитячих віршів» Роберта Луїса Стівенсона.

Узимку ми будували снігові фортеці, і я очолювала нашу кампанію у званні генерала, креслячи карти й вибудовуючи стратегію наших атак і відступів. Ми провадили війни своїх ірландських прадідів, оранжевих і зелених. Одягнуті в оранжеве, ми нічого не знали про те, що це означає. То була просто наша барва. Коли нам набридало, я оголошувала перемир'я та провідувала подругу Стефані. Вона одужувала після хвороби, яку я не зовсім розуміла, різновиду лейкемії. Дівчинка була старша за мене, напевно, дванадцять років проти моїх восьми. Я не мала чого їй казати і, певне, була невеликою розрадою для неї, однак видавалося, що вона тішиться моєю присутністю. Думаю, що насправді мене вабило до неї не добре серце, а захоплення її особистими речами. Її старша сестра розвішувала моє мокре вбрання й приносила нам на таці шоколадні й цільнозернові крекери. Поки Стефані лежала на горі подушок, я розповідала їй усілякі небилиці та читала комікси.

Я захоплювалася її колекцією коміксів, то були цілі стоси, адже вона проводила дитинство в ліжку: усі

номери «Супермена», «Малої Лулу», «Класичних коміксів» і «Будинку таємниць». У старій коробці з-під сигар вона тримала всі чарівні талісмани 1953 року: колесо рулетки, друкарську машинку, фігуристку, червоного крилатого коня компанії «Мобіл», Ейфелеву вежу, балетний черевичок і брелоки, виготовлені у формі кожного із сорока восьми штатів. Я могла безкінечно гратися з ними, і час від часу, коли Стефані випадали два однакові, вона дарувала один мені.

Я мала таємну схованку недалеко від ліжка, під дошками підлоги. Там я тримала свій скарб: усе вигране в марбл¹, колекційні картки й релігійні артефакти, які я рятувала з католицьких смітників, — старі церковні образки, зношені скапулярії², гіпсові фігурки святих з обламаними ногами й руками. Туди я клала добро, узятє в Стефані. Якийсь інстинкт підказував мені, що не слід брати дарунків від недужої дівчинки, але я брала й ховала їх, дещо присоромлена.

Я пообіцяла відвідати її на День святого Валентина, але не прийшла. Мої обов'язки генерала, що керував армією братів і сусідських хлопчаків, були вельми обтяжливими, і мені довелося б іти по снігу глибиною до метра.

Того року зима видалася суворою. Наступного дня я покинула свій пост, щоб посидіти з нею й випити какао. Вона була дуже тиха й попросила мене залишитися, хоча її хилило на сон.

¹ Марбли — гра різнокольоровими кульками зі скла, глини або агату.

² Скапулярій — складова католицького чернечого убору, а також особливий свячений предмет («малий скапулярій»), який католики носять за обітницею.

Я стала порпатися в її скарбничці. Вона була рожевого кольору і, коли відкрити її, всередині оберталася балерина, наче фея Драже. Мене так захопив один ковзанярський значок, що я тихцем засунула його у свою рукавичку. Я довго сиділа, як закам'яніла, а тоді мовчки пішла собі, поки Стефані ще спала. Я заховала значок серед своїх скарбів. Промучившись від безсоння цілу ніч, я відчула великий жаль за те, що вчинила. Уранці я надто нездужала, щоб іти до школи, і залишилася лежати в ліжку, знемагаючи від мук сумління. Я заприсяглася повернути значок і попросити в дівчинки пробачення.

Наступного дня був день народження моєї сестри Лінди, але святкової вечірки не планували. Стефані вкрай погіршало, і наші батьки пішли до лікарні здавати кров. Коли вони повернулися, тато плакав, а мама стала коло мене навколішки й сказала, що Стефані померла. Але щойно вона торкнулася мого чола, її печаль переросла у хвилювання. Моє тіло горіло вогнем.

Наша квартира потрапила під карантин. Я захворіла на скарлатину. У п'ятдесяті її дуже боялися, тому що часто вона спричиняла смертельну форму ревматичної лихоманки. Двері нашої квартири були помальовані на жовто. Прикута до ліжка, я не могла піти на похорон Стефані. Її мати принесла мені стоси коміксів і талісмани в коробці з-під сигар. Тепер я мала все, усі її скарби, але була занадто хвора, щоб дивитися на них. І саме тоді я відчула тягар гріха, хай навіть такого малого, як украдений ковзанярський значок. Я міркувала про те, що хоч якою доброю намагаюся бути, та ніколи не досягну досконалості. Як не попрошу пробачення в Стефані. Але поки я лежала в ліжку одну ніч за другою, мені спало на думку, що я могла б поговорити з нею в молитві або

принаймні попросити Бога, щоб він звернувся до неї від мого імені.

Роберта страшенно захопила ця історія, і часом якоїсь холодної, сонної неділі він просив переповісти її. «Розкажи мені історію про Стефані», — зазвичай говорив він. І я не жаліла подробиць тими довгими ранками під ковдрою, переказуючи оповідки свого дитинства, його смутку і магію, поки ми щосили вдавали, що не голодні. І завжди, коли я доходила до того моменту, де відкривала скарбничку, він плакав: «Патті, ні...»

Зазвичай ми сміялися з себе, кажучи, що я була поганою дівчиною, яка хотіла бути доброю, а він — добрим хлопцем, що хотів стати поганим. Минатимуть роки, і ці ролі переминяться, а тоді переминяться ще раз, доки ми врешті дійдемо до прийняття своєї двоїстої природи, простого визнання, що в нас живуть супротивні принципи, світло і темрява.

Я була сновидною, замріяною дитиною. Докучала своїм учителям передчасно розвиненою здібністю до читання, яка до того ж поєднувалася з невмінням застосувати її хоч би до чогось, що вони вважали корисним. Один по одному вони зазначали в моїх табелях, що я задовго літаю в мріях, щоразу кудись в інше місце. І де було те інше, я не могла сказати, однак часто дорога звідти вела до високого стільця в кутку, на якому сиділа я — у всіх перед очима в конічному паперовому капелюсі.

Пізніше я створю для Роберта великі деталізовані малюнки цих смішних і принизливих митей. Він неабияк тішився ними, виказуючи своє захоплення тими рисами, які відштовхували й відвертали мене від інших. Через цей візуальний діалог мої спогади юності стали також і його спогадами.

Я була не рада, коли нас виселили з Латки й мені довелося пакуватися, щоб розпочати нове життя в південному Нью-Джерсі. Мати народила четверту дитину, до виховання якої долучилися ми всі, — хворобливу, але милу дівчинку на ім'я Кімберлі. Я почувалася далекою й самотньою серед довколишніх боліт, персикових садів і свиноферм. Я заглибилася в книжки й складання енциклопедії, яка закінчувалася статтею «Симон Болівар». Батько познайомив мене з науковою фантастикою, і деякий час ми разом вивчали активність НЛО в небі над місцевою квадратною танцювальною залою, поки він безупинно шукав джерело нашого існування.

Коли мені минуло одинадцять, ніщо не тішило мене так, як довгі прогулянки довколишніми лісами разом зі своїм собакою. Аризми, рогіз і сунсова капуста повсюди випиналися з червоної глинистої землі. Я знаходила собі якесь місце, щоб посидіти на самоті й перепочити, прихиливши голову до поваленого стовбура біля струмка, що кишів пуголками.

Я часто верталася додому після однієї з хитромудрих батальних сцен, які ставила для своїх братів і сестер. Разом із братом Тоддом, який служив у війську вірним лейтенантом, ми повзли на животах по курному літньому полю недалеко від копалень. Моя старанна сестра залишалася в тилу, щоб перев'язувати нам рани й підносити таку потрібну воду з батькової армійської їдальні.

Одного такого дня, коли я, накульгуючи, відступала на свою територію під палючим ковадлом сонця, до мене присікалася мати.

— Патриціє, — дорікнула мені вона, — одягни блузку!

— Занадто душно, — застогнала я. — Ніхто більше не вдягнений.

— Душно чи ні, тобі вже час носити блузку. Ти скоро станеш юною леді.

Я заходилася гаряче заперечувати, оголосивши, що ніколи не стану ніким, крім самої себе, що належу до клану Пітера Пена й не виросту ніколи. Мене нажахала її вимога й твердження, що я задираю одяг перед своїми вояками.

Мати перемогла в тій суперечці, і я вдягла блузку, але годі переоцінити зраду, яку я відчула тієї миті. Я з розпачем дивилася на матір, коли та поралася коло своєї жіночої роботи, бачила її пишне жіноче тіло. Видавалося, що все це суперечить моїй природі. Гострі пахощі парфумів і червоні мазки помади, такі популярні в п'ятдесятих, будили в мене відразу. Якийсь час мене обурювала мати, яка була посланцем і посланням водночас. Приголомшена й непокірна, із собакою поряд, я мріяла про мандри. Про те, щоб утекти й долучитися до Іноземного легіону, здобувати нові звання, йти через пустелю зі своїми солдатами.

Розраду я брала з книжок. Хоч як це дивно, Луїза Мей Олкотт допомогла мені оптимістично поглянути на свою жіночу долю. Джо, єдина з хлоп'ячою натурою з усіх сестер Марч у «Маленьких жінках», пише прозу, щоб забезпечити свою сім'ю, яка ледве зводить кінці з кінцями в часи Громадянської війни. Вона заповнює бунтарськими писаннями сторінку за сторінкою, і згодом її публікують у літературній рубриці місцевої газети. Вона надихнула мене відвагою досягнути нову мету, і вже невдовзі я стала творити невеликі оповідання й плести довгі історії для свого брата й сестри. Відтоді я леліяла ідею, що одного дня напишу книжку.

Наступного року батько повів нас на рідкісну екскурсію до Музею мистецтв у Філадельфії. Мої батьки важко працювали, і везти чотирьох дітей в автобусі до Філадельфії було втомливо й дорого. То був єдиний наш спільний сімейний похід, і саме тоді я вперше віч-на-віч зіткнулася з мистецтвом. Я відчула фізичну єдність із видовженим, м'яким Модільяні; мене схвилювали елегантні незручні образи Сарджента і Томаса Ікінса; засліпило світло, яке випромінювали імпресіоністи. Але зала, присвячена Пікассо, від його арлекінів до кубізму, найбільше пройняла моє серце. Від його брутальної певності мені забило дух.

Мого батька захоплював рисунок і символізм у роботах Сальвадора Далі, однак він не вбачав нічого цінного в Пікассо, що стало причиною нашої першої незгоди. Мати побігла збирати моїх братів і сестер, які ковзалися по слизькій поверхні мармурової підлоги. Я певна, що коли ми один по одному спускалися великими сходами, я мала такий, як і завжди, вигляд: нахмурена дванадцятирічна дитина, самі лише руки й ноги. Але потай я знала, що преобразилася, зворушена одкровенням, що люди творять мистецтво і що бути митцем означає бачити те, чого не бачать інші.

Я не мала доказів того, що в мене хист художника, хоча й жадала ним стати. Я уявила собі, що відчула покликання, і молилася про це. Але одного вечора, коли я дивилася «Пісню Бернадетти» з Дженніфер Джонс, мене приголомшило, що юна свята не просила свого покликання. І хоча до святості прагла мати ігуменя, саме Бернадетта, скромна селянська дівчина, виявилася обраницею. Це стривожило мене. Я засумнівалася, чи на правду маю покликання художника. Я не боялася, що

покликання прирікає мене на страждання, я боялася не мати покликання.

Зненацька я вигналася вгору. Мій зріст уже становив понад метр сімдесят, а важила я заледве сорок п'ять кілограмів. У чотирнадцять років я вже була не командувачем малої, але вірної армії, а сухореброю невдахою, мішенню гучних насмішок, що в школі перебувала на найнижчому соціальному щаблі. Я поринула в книжки й рок-н-рол — підліткове спасіння 1961 року. Мої батьки працювали вночі. Попоравшись удома й виконавши домашні завдання, Тодді, Лінда і я танцювали під щось із Джеймса Брауна, «Шіселз», Генка Балларда чи «Мід-найтерз». І з усією скромністю я можу сказати, що в танцях ми були такі самі вправні, як і на полі бою.

Я малювала, танцювала й писала вірші. Особливого дару в мене не було, але я мала багату уяву, і вчителі захочували мене. Коли я виграла змагання, яке спонсорувала місцева малярська крамниця «Шервін-Вільямс», мою роботу виставили на вітрині, і мені вистачило грошей на дерев'яну коробку з набором для малювання й олійні фарби. Я прочісувала бібліотеки й церковні базари, шукаючи книжок із мистецтва. Тоді пречудові томи продавали майже за безцінь, і я з великою втіхою мандрувала світами Модільяні, Дюбюффе, Пікассо, Фра Анджелико й Альберта Райдера.

Мати подарувала мені «Казкове життя Дієго Рівери» на мій шістнадцятий день народження. Я була в нестямі від розмаху його фресок, описів подорожей і поневірянь, його кохань і праці. Того літа я знайшла роботу на непрофспілковій фабриці й перевіряла там керма на триколісних велосипедах. Робота ця була жалюгідна. Щойно виконувала поденну норму, я втікала в мрії. Прагнула

долучитися до братства художників: пізнати голод, їхню манеру одягатися, творчий процес і молитву. Я тішила себе думкою, що одного дня стану коханкою художника. Ніщо більше не видавалося таким романтичним моєму юному розуму. Я уявляла, що стану як Фріда для Дієго — і музою, і творцем. Я мріяла, що зустріну художника, якого кохатиму й підтримуватиму, з ким трудитимуся плече до плеча.

Роберт Майкл Мепплторп народився в понеділок 4 листопада 1946 року. Він виростав у Флорал-Парку на Лонг-Айленді, третім із шести дітей, бешкетним хлопчаком, чиє безжурне дитинство не минуло без легкого замилювання красою. Його юні очі невтомно вбирали в себе всяку гру світла, переливи самоцвітів, багату оздобу вітваря, золотавий полиск саксофона й небесне поле блакитних зір. Він був лагідний та соромливий, педантичний з природи. Ще з юного віку хлопець мав у душі неспокій і жадав нести той неспокій іншим.

Світло спало на сторінки розмальовки, на його дитячі руки. Розмальовування захоплювало, але не як акт заповнення вільного простору, а як змога обирати кольори, які не взяв би ніхто. У зелені пагорбів він бачив червоне. Пурпуровий сніг, зелена шкіра, срібне сонце. Йому подобалося, як це впливало на інших, як непокоїло його братів і сестер. Він виявив, що має хист до рисування. Він був природженим рисувальником і потай спотворював та абстрагував свої образи, відчуючи, як зростає на силі. Він був художником і знав це. То не була дитяча забаганка. Він просто розумів, ким є насправді.

Світло спадало на частини улюбленого Робертового ювелірного набору, на пляшечки з емаллю й тонкі пензлики. Він мав спритні пальці. Тішився, що може виготовляти й прикрашати брошки для матері. Він не журився тим, що то дівоче діло, що художній ювелірний набір — традиційний різдвяний дарунок дівчині. Його старший брат, спортивний геній, насміхався з нього, коли Роберт працював, тимчасом як мати Джоан викурювала цигарку за цигаркою, милуючись сином, що сидів за столом, ретельно нанизуючи для неї ще одне намисто з дрібних індіанських коралів. І станеться так, що згодом він убереється в намисто сам, коли, порвавши стосунки з батьком, відмовиться від перспектив католицької, комерційної та військової кар'єри через ЛСД та рішення присвятити себе мистецтву й тільки мистецтву.

Цей розрив дався Робертові непросто. Він не міг зректися того, що жило в його нутрі, але й хотів також догодити батькам. Роберт рідко розповідав про свою юність і сім'ю. Він завжди казав, що мав добре виховання, що про нього належно дбали й забезпечували всім з практичного боку. Але хлопець завжди стримував свої справжні почуття, наслідуючи стоїчну натуру батька.

Його мати мріяла, що він вступить у священство. Робертові подобалося прислуговувати при вівтарі, але радше через змогу досягнути до потаємних місць, ризниці, недозволених приміщень, облачення й ритуалів. У нього не було релігійного чи побожного зв'язку з церквою; то було естетичне. Пафос битви між добром і злом принадажував його, мабуть, тому, що відображав його внутрішній конфлікт, показував межу, яку йому ще, можливо, доведеться переступити. Та все-таки на своєму першому причасті він стояв гордий із того, що виконав цю священну